

اصول، ابعاد و الزامات آموزش الکترونیکی با تأکید بر سواد رسانه ای

حمید قاسمی

مهر ماه ۱۳۹۹

تحول مفهوم سواد حاصل از آموزش ها از دیدگاه یونسکو

ردیف	انواع	تعریف
۱	اوایل قرن بیستم	توانایی خواندن و نوشتن به زبان مادری
۲	اواخر قرن بیستم	توانایی خواندن و نوشتن به زبان مادری همراه با توانایی کار با رایانه و بلد بودن یک زبان خارجی
۳	دهه دوم قرن بیست و یکم	تغییر ماهیت سواد بر اساس تعاریف قبلی و اضافه شدن ۱۲ نوع سواد «عاطفی، ارتباطی، مالی، رسانه‌ای، تربیتی، رایانه‌ای، سلامتی، نژادی و قومی، بوم‌شناختی، تحلیلی، انرژی و علمی»
۴	تعریف اخیر	موارد قبلی به علاوه توانایی استفاده از دانش و مهارت آموخته شده برای تغییر معنادار در زندگی

ظهور سواد‌های تخصصی بر حسب نیازهای زندگی روزمره

سواد اطلاعاتی
سواد فناوری
سواد بصری
سواد اخلاق شهروندی
سواد چندفرهنگی
سواد سیاسی
سواد انتقاد
سواد بازی
سواد بدنی
سواد ریاضی
سواد هنری
...

سواد پایه
سواد هیجانی
سواد ارتباطی
سواد مالی
سواد رسانه
سواد تربیتی
سواد رایانه
سواد سلامت
سواد نژادی و قومی
سواد بوم شناختی
سواد تحلیلی
سواد انرژی
سواد علمی
سواد دیجیتال

تحول آموزش‌ها متأثر از تحولات ارتباطی

ظهور عصر ارتباطات و پدیده آموزش الکترونیکی

تحول بشری	حدود دوره زمانی به سال	تحول ارتباطی	ردیف
ارتباط کلامی شفاهی و نوشتاری / دوره پیش از تاریخ و تاریخ	۵۰۰۰۰	حرف زدن تا نوشتن و اختراع خط	۱
ارتباط جمعی و توسعه دانش در سطح گسترده	۵۰۰۰	اختراع خط تا صنعت چاپ	۲
ارتباط راه دور و رسانه های جمعی رادیو و تلویزیون	۵۰۰	اختراع چاپ تا امواج رادیویی	۳
ظهور حافظه های کمکی و رسانه های تعاملی و اجتماعی	۵۰	اختراع امواج رادیویی تا ابر کامپیوترها	۴
ظهور ۴ نسل وب در حدود ۲۰ سال	۵	تغییرات سریع و عصر ارتباطات	۵

پنج نسل آموزش از راه دور

ردیف	نسل	توضیح
۱	اول (۱۸۵۰-۱۹۶۰)	آموزش مکاتبه ای با ارسال بسته های فیزیکی آموزشی و بازگشت تکالیف به آموزش دهنده و ارزیابی آن
۲	دوم (۱۹۶۰-۱۹۸۵)	آموزش با نوارهای صوتی و تصویری و ارسال آن و در ادامه استفاده از رادیو و تلویزیون
۳	سوم (۱۹۸۵-۱۹۹۵)	شروع تعامل دوسویه و استفاده از اینترنت و ویدئوکنفرانس ها، استفاده از چندرسانه ای ها در آموزش و ظهور تلویزیون تعاملی (ITV)
۴	چهارم (۱۹۹۵ به بعد)	ظهور کامپیوترهای با پهنای باند وسیع و امکان برگزاری کلاس های مجازی با کیفیت بالای صوت و تصویر به صورت تعاملی (توسعه مفهوم آموزش الکترونیک، یادگیری الکترونیک و آموزش مجازی
۵	پنجم (۲۰۱۰ به بعد)	ظهور هوش مصنوعی و یادگیری هوشمند الکترونیک با تأکید بر نظام یکپارچه از دسترسی به انواع خدمات کلاس آنلاین، آفلاین، کتابخانه و واقعیت مجازی

مفهوم آموزش الکترونیک

فقدان وجود یک تعریف واحد و دارای طیف وسیعی از مفاهیم

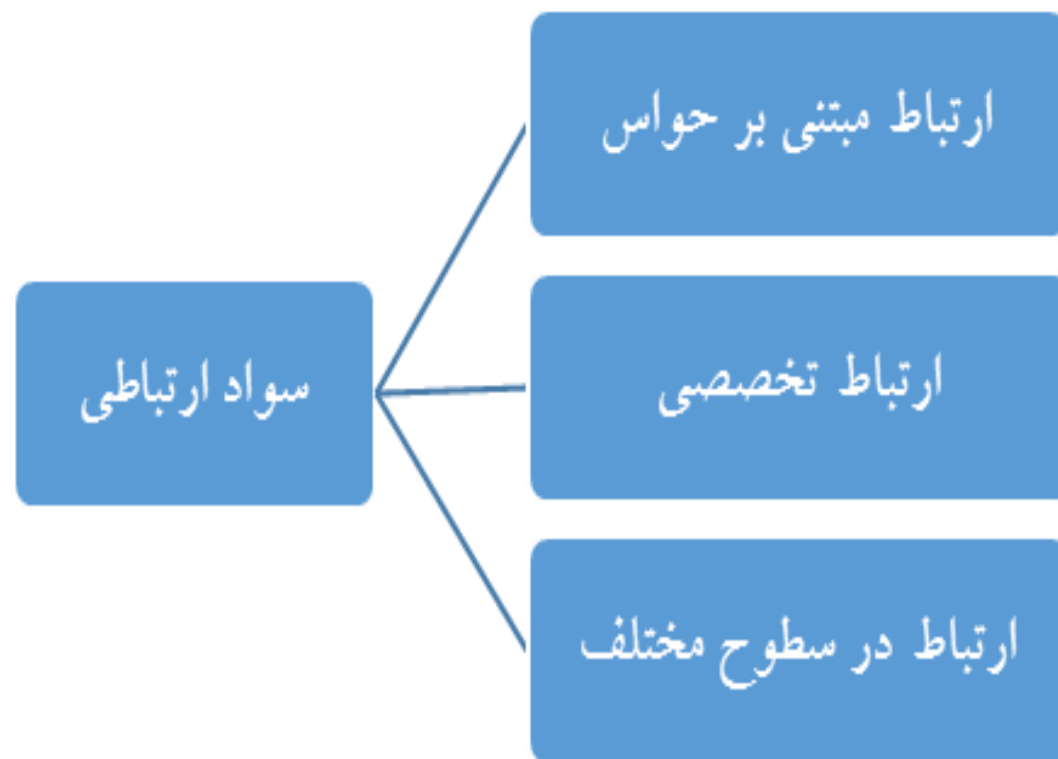
ردیف	ارائه دهنده	تعریف
۱	مجیدی	انواع آموزش ها با کمک اینترنت و اینترنت
۲	استوک	استفاده از فناوری شبکه برای آموزش و یادگیری
۳	والر و ویلسون	تحويل الکترونیکی محتوا همراه با ترکیب خدمات و پشتیبانی الکترونیکی
۴	چن و همکاران	یادگیری از طریق افزارهای الکترونیکی مبتنی بر شبکه
۵	مرجع ملی آموزش استرالیا	کاربرد انواع رسانه های الکترونیکی در اینترنت، اکسترانت و اینترنت برای آموزش حرفه ای و یادگیری انعطاف پذیر
۶	-	باسواد شدن از طریق قابلیت های جدید ارتباطات
۷	-	انجام تمامی فرایند آموزش و یادگیری با فناوری اطلاعات و ارتباطات
...

الزامات اجرای آموزش الکترونیک و تجارب دانشگاه پیام نور

ردیف	مورد	توضیح
۱	انسانی	نیروی انسانی تربیت شده برای آموزش الکترونیکی
۲	فناوری	زیرساخت های سخت افزاری و نرم افزاری مناسب
۳	پداگوژیکی	فن تعلیم و الگوهای آموزشی مبتنی بر فضای مجازی و تولید محتوای مناسب
۴	اداری	وجود ساختار و سازماندهی مناسب اداری بر اساس نیازها و الزامات آموزش الکترونیک
۵	اجتماعی-فرهنگی	حمایت اجتماعی- فرهنگی با تأکید بر پذیرش عمومی و فقدان موانع فرهنگی بازدارنده مانند عدم باور عمومی به فضای مجازی به عنوان یک کلاس واقعی (معلم، شاگرد، خانواده و جامعه)
۶	مدیریتی	حمایت مدیریتی در برنامه ریزی ها و تخصیص منابع لازم
۷	اقتصادی	برآورد شرایط اقتصادی آموزش الکترونیک برای نظام آموزشی و مخاطبان آن
۸	حقوقی	توسعه محیط حقوقی مناسب مانند قوانین ارزیابی و امثال آن
۹	محیط یادگیری	محیطی مناسب، یادگیرنده محور و مستقل از زمان و مکان
۱۰	سواد ارتباطی و رسانه ای	تأکید بر تعامل بین فراگیر، آموزش دهنده، رسانه های ارائه کننده محتوا، منابع یادگیری و محیط یادگیری

سواد ارتباطی

چتری بزرگ بر روی سایر سوادها

منبع: حمید قاسمی (۱۳۹۸). تحلیل مضمون سواد ارتباطی. طرح پژوهشی دانشگاه پیام نور

انواع عناصر مؤلفه ارتباط تخصصی در سواد ارتباطی

ردیف	انواع	توضیح
۱	سواد سخن گفتن	توانایی درک و کاربرد مفاهیم برای انتقال شفاهی پیام
۲	سواد نوشتن	توانایی درک و کاربرد مفاهیم برای انتقال نوشتاری پیام
۳	سواد خواندن	توانایی درک و کاربرد مفاهیم برای دریافت و پیام نوشتاری
۴	سواد زبان بدن	توانایی درک و کاربرد علائم بدنی در انتقال و دریافت پیام
۵	سواد فناوری‌های ارتباطی	توانایی درک و کاربرد فناوری‌های ارتباطی در برقراری ارتباط مؤثر
۶	سواد ارتباط بین فرهنگی	توانایی درک و کاربرد تشابه‌ها و تفاوت‌های فرهنگی مؤثر در ارتباط
۷	سواد تبلیغاتی	توانایی درک و کاربرد محتوای تبلیغاتی در انتقال و دریافت محتوای تبلیغی
۸	سواد ارتباط سازمانی	توانایی درک و کاربرد مجاری ارتباطی درون سازمان و استفاده مؤثر از آن‌ها در ارتباط
۹	سواد روابط عمومی	توانایی درک و کاربرد راه‌های برقراری ارتباط با مخاطب کلیدی برای خوشنامی فردی و سازمانی
۱۰	سواد روابط بین‌المللی	توانایی درک و کاربرد راه‌های برقراری ارتباط با افراد و سازمان‌های بین‌المللی مرتبط
۱۱	سواد حقوق شهروندی	توانایی درک و کاربرد حقوق حاکم بر انواع ارتباط در جامعه و استفاده مؤثر از آن‌ها
۱۲	سواد هیجانی	توانایی درک و کاربرد مدیریت هیجان خود و دیگران در روابط

انواع مؤلفه‌های سواد فناوری‌های ارتباطی

ر	انواع	توضیح
۱	سواد کامپیوتری	توانایی استفاده از کامپیوتر و انواع نرم‌افزارها برای کارهای روزمره
۲	سواد اطلاعاتی	توانایی استفاده از اطلاعات در انواع تصمیم‌گیری‌ها به کمک فناوری‌های ارتباطی به ویژه کامپیوتر
۳	سواد دیجیتال	توانایی استفاده از دستگاه‌های دیجیتال به ویژه کامپیوتر برای جستجوی اینترنتی و استفاده مؤثر از آن
۴	سواد فناوری	توانایی استفاده از فناوری‌های کامپیوتری در «برقراری ارتباط»، «حل مسئله» و «کارهای روزمره»
۵	سواد رسانه کامپیوتری	توانایی دسترسی، تحلیل، ارزشیابی و تولیدات رسانه‌ای با تفکر نقادانه و توانایی تولید محتوای رسانه‌ای

انواع کامپیوتر

Microcomputer

Minicomputer

Personal computer

Supercomputer

Laptop

Tablet

Smartphones
5 inches or less

Phablets
Between 5-7 inches

Tablets
7 inches and above

رویکردهای کلیدی سواد ارتباطی و رسانه ای در آموزش الکترونیک

۱. به روز شدن با فناوری های ارتباطی
۲. توانایی کار با فناوری های ارتباطی رایج در آموزش الکترونیک
۳. درک الزامات سخت افزاری و نرم افزاری مورد نیاز آموزش الکترونیک
۴. درک نشانه های استاندارد شده در فضای دیجیتال
۵. توانایی برقراری انواع تعامل متنی، صوتی، تصویری
۶. توانایی آموزش و یادگیری با کمک از ابزارهای چندرسانه ای در محیط الکترونیک
۷. توانایی تولید محتوای الکترونیکی
۸. توانایی نقد محتوای الکترونیکی
۹. توانایی استفاده از هر نوع فرصت آموزش آنلاین و آفلاین

از توجه و همراهی شما سپاسگزارم

حمید قاسمی

دانشیار دانشگاه پیام نور